

1784 Brurstien på Frosta

Hun hadde satt seg ned på en liten haug ved siden av et større vann for å hvile noen minutter. Det var i og for seg ikke nødvendig mente hun, men det var mer av taktisk art, da de måtte vente på veiviseren som hadde gått tilbake i lag med en annen følgesvenn for å se om forfølgerne fortsatt var på sporet. Det var i naturens egne veikryss de måtte forsøke å skjule sine spor. Hadde de først kommet inn i en trang kløft, en slags canyon, hadde det ingen hensikt å skjule sine avtrykk, men kun øke tempoet. De hadde tatt av fra ei dyp kløft noen hundre meter bak seg, og stigningen var merkbar opp mot vatnet. Normalt ville en i kløfta fortsette bent fram, hvor dyretråkket gikk. Her hadde mannfolkene markert sine spor rett fremover for å villedde, mens de gikk rundt og tilbake for så å skjære rett opp en mindre, men brattere kløft. Ville forfølgerne la seg lure? Hvor langt forsprang igjen ville hun og de andre oppnå, før de som jaktet på dem skjønte at de var narret? Mens hun satt der og hivde etter pusten, det hadde vært et bratt og temmelig ulendt terreng, takket hun alle høyere makter for at det var oppholdsvær og godt opptørket i skogen. Regn ville avsløre sporene, samt holde tempoet nede da stien ville bli sleip og gjørmete i de bratte kneikene.

De hadde kommet med båt langs fjordkanten. Hun hadde vært ganske så i villrede, da føreren la inntil strandkanten og ga beskjed om at de skulle hoppe i land og følge en liten, mest usynlig sti oppover den steinbratte åsryggen inntil bergsiden. Det var umulig å forestille seg at det gikk an å ta seg oppover nettopp der. Hun hadde løftet på skjørtet og la i vei som best hun kunne. Raskt så hun et beskjedent dyretråkk. I det minste ga det signal om at her var det fremkommelig. Men det var styggbratt. Hadde det vært nedbør ville det kanskje vært umulig å komme seg opp på det bratteste. Fra en liten utstikker i den tette jungelskogen av nedfallstrær, ser hun forfølgerne, de som var ute etter henne. De var snart kommet inntil land. Hun hørte de ropte. Lyden forplantet seg oppover mellom de kjempestore steinene som gjennom tusenvis av år hadde falt ned fra de enorme bergsidene overfor. Det var strevsomt å ta seg oppover, men hun var ung og sterk, og selv om drakta og sideskjørtet hemmet mobiliteten, hadde faktisk opppasseren hennes problemer med å holde følge. Hun visste de betraktet henne som en såkalt guttejente. Det var vel ikke for ingenting at hun kort tid tilbake hadde kledd seg i mannskler og utgitt seg for matros, og derigjennom fått hyre.

Brura hopper i land for å ta fatt på det som i ettertid ble hetende "Brurstien"

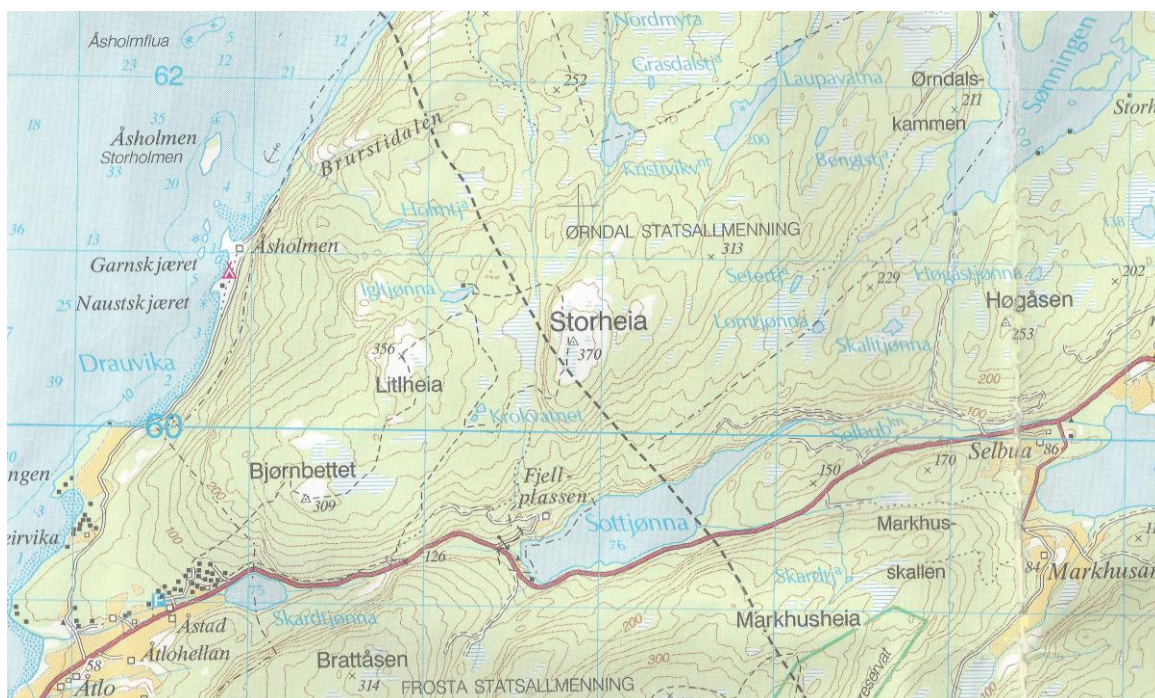
Veiviseren og lederen blant hjelperne hennes hadde nådd henne igjen straks etter at de forlot båten. De hadde forsøkt å blokkere stien der den var på sitt smaleste og trangeste på alle vis. Det var ikke så mye som skulle til før tråkket ble ufremkommelig. Nå måtte han passe på at de valgte rette veien. Etter noen minutter flatet terrenget betraktelig, skrånet mer behagelig oppover, videt seg litt ut, men var fortsatt som en større kløft med få muligheter til å komme seg ut av, unntatt rett fremover hvor naturlig nok tråkket fortsatte. Det var ganske så mørkt i dalen, sollyset slapp ikke til alle steder. Det var litt smånifst og sjarmerende, for ikke å si storslått. Men de hadde liten tid til å beundre skaperverket. Etter en kort halvtime flatet dalen ut, og tråkket bedret seg på mange vis. Nå var det bare å få opp tempoet. De hørte fortsatt forfølgerne bak seg. Plutselig gir lederen beskjed om å svinge til høyre, ut av dyretråkket. Ti meter unna var det bratte steinberg, ikke så høyt opp til en berghylle, med nye mindre hyller oppover. Men det var for høyt, trodde de på avstand. Men da de kom borttil så de revner i berget som var som en hønsetrapp, og plutselig var de ute av selve den dype kløfta, og kommet oppover en videre, slakk dalside som førte inn i mer ordinær og flott skog. Herfra var det utsikt over det helvete de nettopp hadde kommet opp fra og utover hele fjorden. Hun satte seg litt nedpå, mens mannfolket dro tilbake for å skjule sine spor, samt lage nye spor innover det opprinnelig tråkket i hovedkløfta. Veiviseren hadde håp om å få forfølgerne videre innover, slik at de ikke skulle finne sporene som forlot hovedtråkket. Lyktes han ville de få ganske mange minutters forsprang før forfølgerne fant ut at *byttet* hadde forlatt dalen.

Etter å ha tatt seg slakt oppover og innover det fine terrenget bestående av spredt skog, myrer og mindre åser, ledet føreren dem mest parallelt i retning av hvor de kom fra, de beveget seg på et vis tilbake og plutselig ned i en ny dal, ikke så ”stygg” og trang denne gangen, men trang nok til at de ble tvunget til å følge dalen. Dalen gikk nedover og i retning bergklippene høyt ovenfor der de kom i land. Men føreren svingte til venstre og ledet dem sørover, hvor terrenget steg på nytt. Her hadde det ingen hensikt å skjule sine spor.

Forfatteren på vei opp "Brurstien" 13. mai 2014

Naturen tvang alle i en retning. Etter en stund kommer de til et slags veikryss, stort, åpent og med flere alternative veivalg. Veiviseren tar dem med oppover en av sidedalene, fører dem noen hundre meter opp på en ny flate, og gir beskjed om at de skulle fortsette slakt til venstre og vente ved vatnet (tjønna) rundt svingen. Han tok så med seg sin mest betrodde mann, og dro tilbake til ”veikrysset” for på nytt å viske ut sine spor, og lage nye spor i en annen retning. De kunne ikke bare stole på marsjfarten, da ville de med stor sannsynlighet bli tatt igjen. Kvinnen han var sendt ut for å hente, for ikke å si røve, samt beskytte, kunne ikke holde tempoet til unge sterke menn, trodde han. Derfor måtte han forsinke forfølgerne ved å få dem på villspor. Han håpet igjen de ville følge det naturlige dalsøkket rett framover.

Vi skriver lørdag 5. juni 1784, stedet er ved Iglstjønnå på nordre Frosta, der Nord-Trøndelag Turistforening i dag har sin hytte kalt Fjellhov. Hovedpersonen er Wenche Marie Thode fra Tautra, ei brur på flukt. Hun hadde frivillig blitt røvet fra hjemgården på Tautra for å gifte seg med sin utvalgte fra Tuv gård i Skogn. Meningen var nok å seile langs Frosta, gå i land på Ekne og så dra videre til Ronglan. Men de ble raskt oppdaget, og drengene på Søndre Tautra tok opp forfølgelsen. Det heter seg i tradisjonsfortellingen at det var stalldrengen på Tuv som var gitt oppdraget av sin husbond Niels Tuff, som igjen var den vordende brudgommen. Drengen fra Tuv kjente til dyretråkket fra Åsholmen på Frosta over til Selbua i Ekne. Hvorvidt det var planlagt å dra den veien er nok tvilsomt. Men forfølgerne tok raskt innpå, og brudefølget ble mest tvunget til å ta det veivalget som senere ble hetende Brurstien og Brurstidalen.

Etter Iglstjønnå er det stor sannsynlighet for at brudefølget tok seg videre mellom Litleheia og Storheia, forbi Krokvatnet og nedover det meget bratte terrenget mot Fjellplassen ved Sottjønnå. Så fulgte de nordsiden av Sottjønnå til Selbua ved sørenden av Byavatnet. Atle Sand på Selbua forteller meg at en tradisjonsfortelling tilsier at der stod det hester og ventet, som tok dem raskt videre til Skogn. Dersom det er riktig, måtte veivalget vært planlagt, altså over Storheia (brurstien). Men hester var en del av enhver gård, "brudgommen" eide dessuten Selbua også, og det var selvsagt ingen stor sak å få "låne" hester adhoc. Den som har gått Brurstien vil nok trolig være enige om at det ikke akkurat er noe førstevalg. Sjøveien via Ekne var nok mer logisk, via Vestrumsholmen eller Falstadberget, men at "brurfølget" ble innhentet ved Åsholman av mer båtkyndige roere fra Tautra, og tvunget i land.

Atle Sand, 7. mai 2014

Hovedpersonene i dette dramaet var altså Wenche Marie Thode, fra Tautra og hennes tilkommende mann, storbonden Niels Andersen Tuff på Tuv i Skogn. Wenche Marie Thode var født i 1761, og ble konfirmert i Leksvik kirke i 1776, hvor faren Hans Thode var sokneprest. Hans Thode kjøpte Tautra i 1768 for 6 700 rdl, en meget høy pris på den tiden. Familien flyttet til Tautra, og av helsemessige årsaker lot presten sitt kall i Leksvik de siste årene styres av en kapellan. Hans Thode drev det stort innen sauavl, og fikk gullmedalje for sin berømte Tautrasau, som vi skal komme tilbake til i et eget kapittel i neste bok. Sokneprest Hans Thode og hans kone, Karen Lorch, datter av rådmannen i Trondheim, fikk fire barn, hvorav to døde som spedbarn. De to døtrene Wenche Marie og Laurentia vokste opp på Tautra, trolig på samme sted som familien Brustad bor i dag. De to prestedøtrene ble vel å betrakte som litt villstyringer. Det heter seg i Frostaboka at de reiste til sjøs som fullbefarne matroser. Det ligger nok i det en viss overdrivelse, men flere dokumenter viser til at Wenche Marie kledde seg i gutteklær, og visstnok fikk hyre som skipstømmermann i Trondheim. Dette var selvsagt en skandale hos den verdige prestefamilien, ja, for den saks skyld i samfunnet generelt på den tiden. Bare det som kvinne å gå i bukser var uhørt, for ikke å snakke om mannsarbeid. Og det er denne utskeielsen som fører oss frem til dette kapitlets overskrift. Generelt må vi kanskje gå ut i fra at det var andre forhold som også bekymret presten hva gjaldt sine døtre. Tradisjonsfortellingen vil ha det til at presten hentet hjem Wenche Marie, og om han ikke akkurat lot henne gå i kloster, som vel står så godt til stedsnavnet Tautra, så lot han henne i alle fall miste mye av sin frihet. Wenche Marie følte seg overvåket og påpasset gjennom hele døgnet. Hun ble sågar innelåst om natta.

7. mai 2014. F.v: Kolbein Viktil (kilde), så representanter for folket på gården Tautra søndre: Knut Brustad, Tove Brustad, Kjersti Brustad og Tove Amalie Dahlbom.

Og så var det denne Niels Tuff på Tuv i Skogn, født i 1731. Han var storbonde som eide flere gårder og sagbruk, blant annet Tunset i Verdal og Selbua på Ekne. Niels var en drivende personlighet som nok var involvert i det meste som skjedde i bygda. Æren for utviklingen av Sakshaug kirke skal visstnok også tilskrives ham. Den 22. april 1758 giftet Niels seg med Sissel Nossem. De fikk tre barn. Sissel døde 57 år gammel i 1783. Tilbake satt den velstående enkemann Niels med tre voksne døtre. Han ble nok fort rastløs, og så seg raskt om etter nytt kjerringemne, slik det var vanlig på den tiden.

Hvordan storbonde på Tuv møtte prestedatteren på Tautra sier *soga* ikke noe om. Kanskje var den mektige bonden fra Skogn på besøk på øya Tautra, som den gangen bestod av et hovedbøl med hele ti bruk under seg? Men mest sannsynlig møttes de inne i byen, for senere å treffes på Tautra hvor Niels plutselig fikk sine ærend. Trolig lot storbonden, som nok kunne velge fra

øverste hylle i en tid hvor ekteskapet var en livsforsikring, seg sjarmere av denne viltre guttejenta, som tross alt hadde en tiltrekkende utstråling. Niels var 30 år eldre enn Wenche Marie. En slik aldersforskjell ekteskapsmessig var på ingen måte uvanlig i gamle dager. Kjærlighet var i mange instanser uvesentlig i forhold til makt og allianser. Men så var det *soga* igjen da. Den slår fast at ingenting av dette var avgjørende i forholdet mellom Wenche Marie Thode og Niels Tuff. Innledningsvis vil nok leseren av dette kapittel la seg henføre til bruderov, og en sint og streng far som ikke ville tillate at hans datter skulle gifte seg med ”gammel’n fra Tuv”. Eller at brura rømte vekk for å unngå å gifte seg med en hun ikke ville ha. Men det var heller ikke tilfellet. Følg med.

På Tautra hadde presten Hans Thode blitt merkbart dårligere. Hans bekymringer rundt døtrene, og spesielt Wenche Marie, gjorde ikke helsa hans bedre. Han var mye sengeliggende. Han hadde fått henne hjem igjen, og hadde absolutt ikke noe imot at hun var forlovet med storbonden på Ronglan. Niels Tuff syntes å være et godt parti, og passet i og for seg presten utmerket. Et forestående bryllup kunne bli, ikke bare en verdifull allianse, men et utstillingsvindu. At det var en viss aldersforskjell bekymret ham ikke i det hele tatt. Men presten likte å ha kontroll, og det gjorde trolig ikke situasjonen bedre at hans datter var av samme støpning. Vi vet ikke med sikkerhet hva far og datter tenkte og hadde til planer, men de som har skrevet om familien tidligere har poengtert at presten ville sole seg i glansen, arrangere storbryllup og derigjennom få muligheten til å møte de viktige personer i samfunnet. Et stort bondebryllup på 1700-tallet i det øvre sjiktet, var noe mer enn kun et bryllup, mest som et fesjå, hvor andre fikk vise frem sine gifteklare døtre, det ble avhold møter, avtaler ble knyttet og strategier og samfunnsplaner iverksatt. Den som arrangerte bryllupet hadde på et vis en dobbeltstemme, stor innflytelse, og kunne påvirke utviklingen positivt for seg og sine familiers virksomhet. Som prest og konservativ familiefar var Hans Thode ikke bare opptatt av et bryllupsgilde, men at datidens ritualer og tradisjoner, for ikke å si kirkens seremonielle, måtte foregå rutinemessig gjennom lysninger i forkant av bryllupet. Dette var datidens PR, og styrket rykte om kommende samling, en samling det som nevnt var viktig å være til stede på. En mest inviterte seg selv. Jo da, Hans Thode syntes virkelig at det var på tide at den unge dame endelig kunne *få kam i håret*, som Otto Asbjørn Solli på Ekne uttrykker det så godt.

Kolbein Viktil viser den bratte oppgangen på "Brurstien"

Men for den vordende bruden, Wenche Marie, var det nok det motsatte som opptok henne. Forholdet til faren var mildt sagt anstrengt, hun hadde husarrest, og så på et giftemål som

muligheten til å bli løst både fra Tautra og faren. Det bekymret henne overhode ikke at faren og slekta ble snytt for muligheten til så vel en bryllupssamling, som å knytte allianser. Faktisk kanskje godtet hun seg over det. Hevnen er som kjent søt. Eller snudd på hodet. Er hele sagnet oppstått totalt med motsatt fortegn? Kanskje ønsket hun å bli gift mens faren var i livet? Et bryllup kort tid etter en eventuell bortgang av faren, sømmet seg ikke. Og så ble sagnet overdramatisert, la ut på vandring og ble slik det er i dag. At det var noe kjærighet bak forlovelsen, finner jeg vanskelig for å tro, skjønt overraskelser finnes.

Datidens holdninger tilsa at mye gikk gjennom fedrene. Wenche Marie klarte via ei husmannskone å holde en hemmelig kontakt med sin forlovede, Niels Tuff. Og som unge kvinner generelt klarte hun gjennom innyndelse å overbevise den langt eldre Niels om at han måtte komme og bokstavelig talt befri henne. Gjennom husmannskona på Nordhavnplassen fikk Wenche Marie smuglet ut brev til sin forlovede. Wenche Marie var så godt som klar hver kveld, ferdigpyntet. Og den 5. juni banket det på døra hennes, slåen ble fjernet og stalldrengen på Tuv sto i døra og ba henne komme straks. Herfra skiller tradisjonsfortellingene seg litt. Alle synes å være enige om at det var stalldrengen som kom og befridde den innelåste Wenche Marie. Men en versjon sier at Niels Tuff ventet med sin jekt ute i fjorden ved Sørhavna, og derfra ledet an flukten. En annen versjon tilsier at Niels ikke var med i det hele tatt, men ventet hjemme på Tuv med kongebrevet, en bemyndigelse til å gifte seg direkte, uten lysning. Som beriket og mektig var det en enkel sak for storbonden på Tuv å få et kongebrev. Med stor sannsynlighet var ikke Niels Tuff med under selve aksjonen (rømmingen). Han stod selvsagt bak, etter avtale med sin forlovede, men det ville bli for risikabelt overfor datidens konduite, hierarki og aktelse om han selv skulle delta i det som de kunne kalle et bruderov.

Tradisjonsfortellingen påpeker betydningen av at stalldrengen på Tuv var sentral i alle henseende. Han hadde vært en del på jakt rundt Storheia, og kjente terrenget og mulighetene. Det reddet rømmingen da jekta ble litt treg av seg ute på fjorden. Flukten ble nemlig raskt oppdaget, og tjenestefolket på Tautra tok opp jakten. Forfølgerne tok raskt innpå i sin åttring og etter en stund beordret stalldrengen bruden over i lett båten og de rodde i land ved Åsholmen. Hadde ikke drengen kjent til det mest usynlige og lite tenkbare dyretråkket, ville rømmingen ikke lyktes. Forfølgerne var nemlig hakk i hel hele tiden, og det synes som stalldrengen var den som reddet situasjonen gang på gang. Og det gikk virkelig fort for seg, for da bruden og hennes hjelpere rundet inn på stortunet på Tuv, sto presten Henrik Holtermann klar i krage og kjole, og vielsen ble foretatt. Da forfølgerne kom til Tuv, hadde presten nettopp velsignet brudeparet og *Amen* lød høyt og klart over den vakre Ronglangrenda. Kongebrevet løste Wenche Marie fra faren og knyttet henne til den gamle storkaksen på Tuv.

Bibliotekar Solfrid Vestli på Stjørdal bibliotek, fra Ekne, skrev i 1996 ei glimrende hovedoppgave ved Høgskolen i Oslo, som omhandler sagn fra Ekne, Skogn og Markabygda. Her gjengir hun et sagn som går andre veien geografisk og som også slutter med å navngi Brurstien. Det omhandler et par fra Frosta som hadde vært i Eknekirka og giftet seg. Turen innover hadde gått fint, og nå håpet de på tilsvarende hjemover. Men slik skulle det ikke gå. På tilbaketuren blåste det voldsomt opp. De klarte å holde seg flytende helt til de kom til Løkshammeren, men der gikk det galt. Hele brudefølget forliste under den dystre hammeren. Bare brura

Solfrid Vestli

berget seg. På uforklarlig vis klarte hun å klatre opp den steile hammeren til hun nådde ei berghylle. Den ble siden hetende Brursenga. Fra denne hylla tok hun seg videre til toppen av hammeren og fulgte en sti vestover og ned den bratte åskammen mot Åsholmen og Frosta. Fra da av fikk stien navnet Brurstien. Et eventyr om et troll og hans møy har også en klar parallell til nevnte sagn, hvor Løkshammeren og Brursenga igjen er nevnt.

Det skal opplyses at i Skogns historie, band II av Arne Vestrum, er sagnet om bruderovet i og for seg nevnt, men der er ikke Brurstien nevnt. I nevnte bok fra 1933 gikk brudefølget på flukt i land på Ekne.

Hans Thode, far til brura, døde en uke etter det dramatiske bryllupet til dattera. Og den andre presten, Henrik Holtermann, som viet paret på Tuv, døde også bare noen dager deretter. Ganske så merkelig. Niels Tuff kjøpte Tautra som dødsbo etter svigerfaren, og flyttet til Søndre Tautra, som i dag eies av familien Brustad. (Knut Brustad var Norgesmester på 800 m tre år på rad på slutten av 60-årene). Wenche Marie Tuff kom ganske så raskt hjem igjen til Tautra, hvor hun og hennes mann, Niels Tuff, fikk 13 år sammen. Niels Tuff døde den 22. mai 1797, nærmere 66 år gammel. Gården Tuv på Ronglan solgte Niels på auksjon til sin egen bror, Butolf Gotaas i januar 1785. Da Wenche Marie ble enke, giftet hun seg med sønn til Butolf, altså brorsønn til sin avdøde mann: Anders Butolfsen Gotaas, f. 1769. Det betyr at hun var det vi kaller filletante til sin nye mann! Den nye husbonden på Tautra, Anders Gotaas, møtte som representant fra Nordre Trondhjems Amt på det overordentlige Storting den 7. oktober 1814, som ble ledet av Norges første stortingspresident Christie, min slektning. Wenche Maries nye mann ble derfor med og forme den Grunnloven vi har i dag, Grunnloven av 4. november 1814. Anders skrev seg dermed inn i vår historie. Han døde i 1850. Wenche Marie, som ga navnet så dramatisk til Brurstien på Frosta, døde i 1848. De er begge gravlagte på Logtun.

Gravene på Logtun

Ved siden av dette kapitlets brudrov, kjenner denne skribenten selvsagt til det som ble omtalt som et brudrov i forbindelse med general von Schultz, før han kom til Værnes i 1671. Se *Stjørdalens krønike*, bind 1, side 76. Disse to brudrovene har det til felles, at de begge var frivillige sett fra brudens side. Bruden Anna Sofie var 19 år i 1665, og vår Wenche Marie var 23 år i 1784, så det er kanskje ikke helt rett å snakke om brudrov, skjønt svigerfar i begge tilfeller så nok annerledes på det. Tiden var en annen, likeledes normene.

Wenche Elisabeth Wadseth

Dattera Anette og barnebarna Marte og Tuva

Folket på Tuv i dag er ikke i slekt med brura, men i familie. Wenche Elisabeth Wadseth, født Stavrum, nedstammer fra Butolf Gotaas (bror til første brudgom). Wenche Elisabeth er derfor 3xtippoldebarn av søsken til Niels Andersen Tuff (brudgommen). Det igjen betyr at far til stortingsmann Andreas Gotaas (1769 - 1850), sistnevnte som altså giftet seg med "brura" (Wenche Marie) er 3xtippoldefar til vår Wenche Elisabeth på Tuv.

Wenche Marie Thode vokste opp på Søndre Tautra. Hun rømte fra gården som brud, men kom tilbake kort tid etterpå, og har gitt stedet og Frosta en god historie. Det ligger på et vis noe igjen etter Wenche Marie hos familien Brustad på Tautra søndre den dag i dag: ansvaret å formidle en viktig tradisjonsfortelling. Likeledes ligger det også en annen arv igjen på Tautra, fra stortingsmann Gotaas (1769 - 1850) til Anna Ceselie Brustad, oppvokst på nevnte gård som datter til Knut og Tove Karin Brustad. Hun er gift med tidligere statsråd Ola Borten Moe, og satt på Stortinget etter valget i 2005. To ulike familier, to ulike eiere, to ulike tidsperioder på samme gård, men med det samme kallet. Det er ikke så verst fra

Ola Borten Moe og Anna Ceselie Brustad Moe på fjelltur i 2006 sammen med sin lille datter Karen

den ytterste spiss av et ganske så flatt landskap, men som ga oss en interessant og opphøyet historie fra en av de bratteste og mest ufremkommelige stier i Trøndelag. For å lykkes må en ha fått seg en motbakke. Det sies at det er i motbakker det går oppover.